

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 22 ΜΑΪΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ
Διονύσιος Σολωμός
Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....
Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε¹ σάν τό χοχλό² πού βράζει,
Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,³
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὅλα τ' ἄστρα·
5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε τή φύση⁴
Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
Οὔτε ὅσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,
Ἵμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,
10 Ἐσειότουν τ' ὄλοστρόγγυλο καί λαγαρό⁵ φεγγάρι·
Καί ξετυλίζει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,
Κι ὄμπρός μου ἰδοῦ πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

4 [21.]

Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιάσαν,
Καί τήν ἀχτινοβόλησαν καί δέν τήν ἐσκεπάσαν·
Κι ἀπό τό πέλαο, πού πατεῖ χωρίς νά τό σουφρώνει,⁶
Κυπαρισσένιο ἀνάερα τ' ἀνάστημα σηκώνει,

¹σκίρτησε: ἀόριστος σε θέση παρατατικού («σκιρτούσε»: αναταρασσόταν).

²χοχλό: κοχλασμό, βράσιμο.

³πάστρα: καθαρότητα, διαύγεια.

⁴εστένεψε τη φύση: επιβλήθηκε (στην πλάση), την ανάγκασε...

⁵λαγαρό: διαυγές, καθαρό, φωτεινό.

⁶χωρίς να το σουφρώνει: χωρίς καν να ρυτιδώνει, χωρίς και κατά το ελάχιστο να υποχωρεί η επιφάνεια του νερού στο βήμα της, χωρίς να βυθίζεται.

- 5 Κι άνει τς άγκάλες μ' έρωτα και μέ ταπεινοσύνη,
Κι έδειξε πάσαν όμορφιά και πάσαν καλοσύνη.
Τότε από φώς μεσημερνό ή νύχτα πλημμυρίζει,
Κι ή χτίσις έγινε ναός πού όλοϋθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ' έμέ πού βρίσκομουν όμπρός της μέσ στά ρεϊθρα⁷,
- 10 Καταπώς στέκει στό Βοριά ή πετροκαλαμίθρα⁸,
'Όχι στήν κόρη, αλλά σ' έμέ τήν κεφαλή της κλίνει·
Τήν κοίταξα ό βαριόμοιρος, μ' έκοίταξε κι εκείνη.
'Έλεγα⁹ πώς τήν είχα ιδει πολύν καιρόν όπίσω,
Κάν¹⁰ σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περισσο,
- 15 Κάνε τήν είχε έρωτικά ποιήσει ό λογισμός μου,
Κάν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεφε τό γάλα τής μητρός μου·
'Ητανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι άστοχισμένη,
Πού όμπρός μου τώρα μ' όλη της τή δύναμη προβαίνει·
Σάν τό νερό πού τό θωρεϊ τό μάτι ν' αναβρύζει
- 20 Ξάφνου όχ¹¹ τά βάθη τοϋ βουνού, κι ό ήλιος τό στολίζει.
Βρύση έγινε τό μάτι μου κι όμπρός του δέν έθώρα,
Κι έχασα αύτό τό θεϊκό πρόσωπο για πολλή ώρα,
Γιατί άκουγα¹² τά μάτια της μέσα στά σωθικά μου,
Πού έτρέμαν και δέ μ' άφηναν νά βγάλω τή μιλιά μου·
- 25 'Όμως αύτοί¹³ είναι θεοί, και κατοικοϋν άπ' όπου
Βλέπουνε μέσ στήν άβυσσο και στήν καρδιά τ' άνθρώπου,
Κι ένιωθα πώς μου διάβαξε καλύτερα τό νοϋ μου
Πάρεξ άν ήθελε τής πω μέ θλίψη τοϋ χειλιού μου:
«Κοίτα με μέσ στά σωθικά, πού φύτρωσαν οί πόνοι
.....
.....
- 30 'Όμως έξεχειλίσανε τά βάθη τής καρδιάς μου·
Τ' άδέλφια μου τά δυνατά οί Τοϋρκοι μου τ' άδράξαν,
Τήν άδελφή μου άτίμησαν κι άμέσως τήν έσφάξαν,
Τόν γέροντα τόν κύρην μου έκάψανε τό βράδι,
Και τήν αύγή μου ρίξανε τή μάνα στό πηγάδι.
- 35 Στήν Κρήτη.....
Μακριά 'πό κεϊθ' έγιόμισα τέσ φοϋχτες μου κι έβγήκα.
Βόηθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο νά 'χω·
Σέ γκρεμό κρέμουμει βαθύ, κι αύτό βαστώ μονάχο».

⁷ρεϊθρα: (με την αρχαία σημασία, ρέεθρα) υδάτινα ρεύματα (σημερ. σημασία: χαντάκια, αυλάκια στο πλάι των δρόμων, κοίτες ποταμών).

⁸πετροκαλαμίθρα: (αντιδάνειο: καλαμίτις < βενετ. pietra calamita) είδος πρωτόγονης (επιπλέουσας σε δοχείο με νερό) μαγνητικής βελόνας από καλάμι, δείκτης πυξίδας· αλεξικέραυνο.

⁹Έλεγα: συλλογιζόμουν, είχα την εντύπωση.

¹⁰Κάν-Κάνε: λες και, είτε-είτε.

¹¹οχ: (ιδίωμ. < έκ)· από. Πολύ συνηθισμένο στον Σολωμό.

¹²άκουγα: ένιωθα.

¹³αυτοί – αντί αυτά (δηλ. τα μάτια): έλεξη του γένους από το θεοί.

Ἐχαμογέλασε γλυκά στὸν πόνο τῆς ψυχῆς μου,
 Κι ἐδάκρυσαν τὰ μάτια της, κι ἐμοιάζαν τῆς καλῆς μου.
 Ἐχάθη, ἀλιά μου! ἀλλ' ἄκουσα τοῦ δάκρουου της ραντίδα¹⁴
 Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις ἐγὼ τὴν εἶδα. —
 5 Ἐγὼ ἀπὸ κείνη τῆ στιγμή δέν ἔχω πλιά τό χέρι,
 Π' ἀγνάντευεν Ἀγαρηνό κι ἐγύρευε μαχαίρι·
 Χαρά δέν τοῦ 'ναι ὁ πόλεμος· τ' ἀπλώνω τοῦ διαβάτη
 Ψωμοζητώντας, κι ἔρχεται μέ δακρυσμένο μάτι·
 Κι ὅταν χορτάτα δυστυχιά τὰ μάτια μου ζαλεύουν¹⁵,
 10 Ἀργά, κι ὄνειρατα σκληρά τὴν ξαναζωντανεύουν,
 Καί μέσα στ' ἄγριο πέλαγο τ' ἀστροπελέκι σκάει,
 Κι ἡ θάλασσα να καταπιεῖ τὴν κόρη ἀναζητάει,
 Ξυπνῶ φρενίτης,¹⁶ κάθομαι, κι ὁ νοῦς μου κινδυνεύει.
 Καί βάνω τὴν παλάμη μου, κι ἀμέσως γαληνεύει. —
 15 Τὰ κύματα ἔσχιζα μ' αὐτό,¹⁷ τ' ἄγρια καί μυρωδάτα,
 Μέ δύναμη πού δέν εἶχα μήτε στά πρῶτα νιάτα,
 Μήτε ὅταν ἐκροτούσαμε,¹⁸ πετώντας τὰ θηκάρια,
 Μάχη στενή μέ τούς πολλούς ὀλίγα παλληκάρια.
 Μήτε ὅταν τόν μπομπο-Ἰσούφ καί τς ἄλλους δύο βαροῦσα
 20 Σύρριζα στή Λαβύρινθο π' ἀλαίμαργα¹⁹ πατοῦσα²⁰.
 Στό πλέξιμο²¹ τό δυνατό ὁ χτύπος τῆς καρδιᾶς μου
 (Κι αὐτό μοῦ τ' αὔξαιν') ἔκρουζε²² στήν πλευρά τῆς κυρᾶς μου.

¹⁴ραντίδα: ρανίδα (< ραίνω), σταγόνα, σταλαγματιά.

¹⁵ζαλεύουν (< κοιν. ζαλώνω· φορτώνω, επιβαρύνω· ἢ κρητ. ζάλο· βήμα, βηματισμός): ζαλίζονται, αναστρέφονται (:)/ βαραίνουν ἀπὸ κούραση.

¹⁶φρενίτης: (< φρένα): φρενιασμένος, έξω φρενών, μανιακός, παραγμένος· ο νοῦς μου κινδυνεύει: πάω να χάσω το μυαλό μου, διακινδυνεύεται ἡ πνευματικὴ μου ἰσορροπία.

¹⁷μ' αὐτό, ἀντί μ' αὐτή (τὴν παλάμη): λες και, είτε-είτε.

¹⁸εκροτούσαμε: συγκροτούσαμε, συνάπταμε.

¹⁹αλαίμαργα: τὸ ἐπίρρημα μεταφορικό, πρὸς δήλωση τοῦ πολεμικοῦ μένους.

²⁰πατοῦσα: (εἰδὼ ἰδίως) κυρίεσα, κρατοῦσα κυριαρχικά

²¹πλέξιμο: ἡ πλεύση, τὸ κολύπημα.

²²ἐκρουζε: χτυπούσε, ἐκρουε· πλευρά: τὸ πλευρό, τὸ πλάι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το έργο του Δ. Σολωμού έχει δεχτεί επιρροές και από το δημοτικό τραγούδι. Να αναφέρετε τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού που εντοπίζετε στα αποσπάσματα του ποιήματος «Ο Κρητικός» και για καθένα από αυτά να γράψετε ένα παράδειγμα.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Β. Αθανασόπουλο: «[...] Το φως μπορεί μες στο ποιητικό τοπίο του Σολωμού να μεταμορφώνει τα πράγματα και να μετουσιώνει τα σώματα που φωτίζει. Το φως είναι η ενέργεια του Θεού, είναι η όραση του Θεού.[...]». Στο κείμενο που σας δίνεται, να εντοπίσετε τέσσερα στοιχεία που υποστηρίζουν την παραπάνω άποψη (μονάδες 8) και να τα σχολιάσετε (μονάδες 12).

Μονάδες 20

B2. Να βρείτε και να σχολιάσετε:

α) τα τρία χρονικά επίπεδα στο απόσπασμα 5 [22.] (μονάδες 12) και

β) το περιεχόμενο και τον λειτουργικό ρόλο της παρομοίωσης στους στίχους 9-11 του αποσπάσματος 4 [21.] (μον. 8):

«Τέλος σ' έμέ πού βρίσκομουν όμπρός της μέσ στά ρειθρα,
καταπώς στέκει στό Βοριά ή πετροκαλαμίθρα,
Όχι στήν κόρη, αλλά σ' έμέ τήν κεφαλή της κλίνει».

Μονάδες 20

Γ1. α) Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παρακάτω στίχων του αποσπάσματος 4 [21.] σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων:

«Έλεγα πώς τήν είχα ιδεί πολύν καιρόν όπίσω,
Κάν σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περισσο,
Κάνε τήν είχε έρωτικά ποιήσει ό λογισμός μου,
Κάν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεψε τό γάλα τής μητρός μου·
Ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι άστοχισμένη»

(15 μονάδες)

β) Να σχολιάσετε τις αλλαγές που συμβαίνουν στη ζωή και στο ήθος του Κρητικού στους παρακάτω στίχους του αποσπάσματος 5 [22.] σε ένα κείμενο 80-100 λέξεων:

«[...] άλλ' άκουσα τοῦ δάκρου της ραντίδα
Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις έγώ τήν είδα. —
Έγώ από κείνη τή στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι,
Π' άγνάντευεν Άγαρηνό κι έγύρευε μαχαίρι·
Χαρά δέν τοῦ 'ναι ό πόλεμος· τ' άπλώνω τοῦ διαβάτη
Ψωμοζητώντας, κι έρχεται μέ δακρουσμένο μάτι»

(10 μονάδες)

Μονάδες 25

- Δ1.** Στα κείμενα του Δ. Σολωμού και του Κ. Καρυωτάκη που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Κ. Γ. Καρυωτάκης
ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΝΕΡΑΪΔΑ

Άπό τά βράχι' ανάμεσα πετιέται 'να κεφάλι
καί βλέμματα όλόγυρα σκορπάει φοβισμένα.
Έγώ, κρυμμένος κάπου κεί στό ἔρημ' ἀκρογιάλι,
τό βλέπω -σάν σέ ὄνειρο- μέ μάτια λιγωμένα.

Ένα κορμί παρθενικό, γυμνό ἀργοπροβάλλει
κι ἀπλώνεται ἡδονικά σε κύματ' ἀφρισμένα·
ὁ ἥλιος ἐσκυθρώπασε μπροστά στά τόσα κάλλη,
τά κάλλη τ' ἀπολλώνεια καί τά φωτολουσμένα.

Άνατριχιάζ' ἡ θάλασσα στό θεῖο ἄγγισμά τους,
τά κυματάκια ἀπαλά μέ χάρη τ' ἀγκαλιάζουν
κι ἀχτίδες τά χαϊδεύουνε χρυσές στό πέρασμά τους.

Θεότρελος, ὁ δύστυχος, βουτιέμαι μέσ στό κύμα,
τά μάτια της τά θεϊκά μέ φόβο μέ κοιτάζουν
καί χάνεται στή θάλασσα... Ήταν νεραίδα... Κρίμα!

Κ. Γ. Καρυωτάκη, *Άπαντα τα Ευρισκόμενα*, Εκδ. Ερμής 2006, σ.161

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

Ο Σολωμός αξιοποιεί ποικίλα στοιχεία από το δημοτικό τραγούδι και η επίδραση που έχει δεχτεί από αυτό γίνεται αντιληπτή και στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

- Ο ναυαγός δίνει τρεις (3) πιθανές ερμηνείες για την ταυτότητα της φεγγαροντυμένης (στίχοι 14-16). Χρησιμοποιείται, λοιπόν, ο αριθμός 3 που αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της δημοτικής ποίησης. Είναι αριθμός με μαγικές, συμβολικές ιδιότητες.
- Τα στοιχεία της φύσης προσωποποιούνται, συμμετέχουν στα ανθρώπινα και αποκτούν υπερφυσικές διαστάσεις (στίχοι 2-10), χαρακτηριστικό που απαντάται κατ' εξοχήν στη δημοτική ποίηση, που η φύση συχνά έχει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της ιστορίας.
- Ο στίχος είναι ιαμβικός 15 σύλλαβος όπως και στη δημοτική ποίηση.

B1.

Στο απόσπασμα [3] το σκηνικό έχει πλέον αλλάξει. Το σκοτάδι υποχώρησε, το ελάχιστο φως που έδιναν τα αστροπελέκια, απάντηση και βοήθεια στην επίκληση του ναυαγού, αντικαθίσταται από το φως το καθαρό, το δυνατό λευκό του φωτεινού φεγγαριού. Φως διανγές φωτίζει το τοπίο και αναδεικνύει μία μορφή που προβάλλει μέσα από τη θάλασσα. «Ξετυλίζει» αρχικά αργά και σταδιακά, γρηγορότερα και απότομα κατόπιν, («αδού»), μια γυναικεία υπόσταση ντυμένη στο φως του φεγγαριού («φεγγαροντυμένη»). Θεία μορφή, θεία θωριά επενεργεί στη φύση, μεταστρέφει τις φυσικές συνθήκες και κάνει το φως να τρέμει. Το φως που γεμίζει το χώρο γίνεται δροσάτο και 2 αισθήσεις ταυτόχρονα συνυπάρχουν. Το σχήμα συναισθησίας, σύμφυρης 2 διαφορετικών αισθήσεων (φως=όραση, δροσάτο=αφή) είναι και οξύμωρο (το φως συνιστά πηγή θερμότητας, άρα πώς μπορεί να είναι δροσάτο;), υποδηλώνει εμφαντικά τη θεία ενέργεια που μεταμορφώνει πρόσωπα, αντικείμενα και μετουσιώνει φυσικές ιδιότητες.

Στο απόσπασμα [4], οι 2 πρώτοι στίχοι παρουσιάζουν τη φωτεινή μορφή με θεϊκές δυνάμεις να ασκεί επίδραση στα ουράνια σώματα, τα ίδια τ' αστέρια χαίρονται και αγαλλιάζουν στο κοίταγμά της (προσωποποίηση), αναγνωρίζουν τη θεϊκή υπόστασή της, υποκλίνονται – υποτάσσονται στην ανώτερη θεία μορφή της, τα ουράνια σώματα όσο φωτεινά κι αν είναι δεν μπορούν να επισκιάσουν το δικό της φως, προσφέρουν τη φωτεινότητά τους πάνω της, αλλά η ίδια είναι αυτόφωτη και πάμφωτη.

Ακολουθώντας στους στίχους 7–8 μέσα από το σχήμα της παράστασης του αδιανόητου καθ' υπερβολή αναδεικνύεται ο ρόλος του φωτός, που μετατρέπει το σκοτάδι της νύχτας σε φως μεσημεριού και συγχρόνως πλημμυρίζει όλο το φυσικό περιβάλλον. Μέσω του φωτός ο ίδιος ο Θεός ενεργεί και μετατρέπει την κτήση ολόκληρη σε ναό, ναό-οίκο Θεού, ολόφωτο και ολόλαμπρο. Έκδηλος εδώ ο χριστιανικός ανιμισμός του Σολωμού, η αντίληψη πως ο κόσμος και η δημιουργία όλη, έμψυχων και άψυχων, φέρουν την πνοή, την ουσία, την υπόσταση του Θεού.

Οι στίχοι 1–8 παρουσιάζουν σε ανιούσα κλιμάκωση και μέσα από το πολυσύνδετο τη φωτοχυσία που η θεία μορφή της φεγγαροντυμένης επέβαλε στη φύση.

Τέλος, το φως του ήλιου στολίζει την ύπαρξη, φωτίζει ακόμα και τα έγκατα του βουνού και δίνει χώρο στο μάτι του Θεού να διεισδύσει στα μύχια της ψυχής του ανθρώπου, να «διαβάσει» τις απόκρυφες σκέψεις και τα βαθύτερα συναισθήματα, να εισχωρήσει στο νου και να γνωρίσει όλη την ύπαρξη του ανθρώπου, το παρελθόν, του παρόν, το μέλλον του.

B2. α)

Στο στίχο 4 το χέρι του ναυαγού είναι σηκωμένο και ικετεύει τη θεία φεγγαροντυμένη να βοηθήσει αυτόν και, κυρίως, την αγαπημένη και από το παρόν της ιστορίας μεταβαίνουμε συνειρμικά με το χέρι στο παρόν της αφήγησης, όπου το χέρι δεν ανήκει στον αγωνιστή – μαχητή των Αγαρηνών, αλλά στον πρόσφυγα – ζητιάνο που ζητάει ελεημοσύνη από τους περαστικούς. (στίχοι 5-9, πρόδρομη αφήγηση).

Στίχοι 10–14. Το λογοτεχνικό εύρημα του ονείρου σηματοδοτεί την επάνοδο στο παρόν του ναυαγίου, όπου η τρικυμισμένη θάλασσα απειλεί τη ζωή των ναυαγών (αναδρομή στο παρελθόν).

Στίχοι 15–22. Η πάλη με τα κύματα επαναφέρει στο επίπεδο της κανονικής αφήγησης και κατόπιν στο απώτερο παρελθόν, στους αγώνες στην Κρήτη για την ελευθερία. Μέσο μετάβασης χρησιμοποιείται το χέρι – παλάμη, που βάζει ο Κρητικός στο μέτωπό του για να ηρεμήσει, κλείνει την αναδρομή του ονείρου και ανοίγει το επόμενο επίπεδο αφήγησης.

β)

Με μια έξοχη παρομοίωση ο αφηγητής αισθητοποιεί τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στον ναυαγό και στη φεγγαροντυμένη. Δανείζεται το φυσικό φαινόμενο του μαγνητισμού, στο οποίο η βελόνα–πετροκαλαμίθρα στοχεύει και δείχνει πάντοτε στο Βορρά, για να δηλώσει το μαγνητισμό σωμάτων – ψυχών – πνευμάτων που σχηματίζεται ανάμεσα στα 2 αυτά πρόσωπα. Ταυτόχρονα, ο αφηγητής συνοδεύει την παρομοίωση με το σχήμα άρσης – θέσης, όπου η φεγγαροντυμένη δεν κοιτάζει προς την κοπέλα (άρση), αν και θα ήταν πιο λογικό και φυσιολογικό, ώστε να βοηθήσει την κοπέλα δείχνοντας αλληλεγγύη, αλλά στον Κρητικό γέρνει το κεφάλι (θέση), δηλώνοντας έτσι το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της γι' αυτόν. Ανάμεσα στον ναυαγό και τη φεγγαροντυμένη αναπτύσσεται μια ισχυρότατη έλξη που τραβάει και φέρνει κοντά τα 2 πρόσωπα με δύναμη μαγνήτη, σε αδιάσπαστη ενότητα. Η έλξη αυτή, ερωτική θα έλεγε κανείς, ενώνει τα σώματα αλλά ενώνει και τις ψυχές. Η θεά ντυμένη στο φως, ενσαρκώνει τη θεία δύναμη του φωτός, προσφέρει ζωή, πίστη και ελπίδα, που μόνο η θεία επενέργεια χαρίζει στον άνθρωπο.

Γ1. α)

Η εμφάνιση της φεγγαροντυμένης κυριαρχεί στο 4^ο απόσπασμα του Κρητικού. Πρόκειται για μια εξάισια οπτασία που κάνει έξαφνα την εμφάνισή της, που έχει προετοιμαστεί με τη σιγή του κόσμου. Η παρουσία της καθηλώνει τον ναυαγό, που προσπαθεί να καθορίσει την ταυτότητά της δίνοντας τρεις (3) πιθανές ερμηνείες.

- Όπως την κοιτάζει νιώθει ότι την είχε δει στο μακρινό παρελθόν, ότι την είχε γνωρίσει ή τη θυμόταν από κάπου. Ένιωθε ότι του ήταν οικεία και η πρώτη του σκέψη ήταν μήπως την είχε δει ζωγραφισμένη σε κάποια αγιογραφία εκκλησίας, θαύμασε την ομορφιά της και εντυπώθηκε ανεξίτηλα στο λογισμό του.

- Η δεύτερη εικασία του ήταν πως υπήρξε αποκύημα της φαντασίας του, ένα ερωτικό ίνδαλμα της εφηβείας του.
- Η τρίτη υπόθεση που κάνει είναι ότι η Φεγγαροντυμένη μπορεί να είναι όνειρο της βρεφικής του ηλικίας, ίσως η μορφή της μητέρας τους.

Και οι τρεις ερμηνείες αναφέρονται στη γυναίκα και σε μια ανάμνηση γλυκιά, απωθημένη στο υποσυνείδητο που κάνει τώρα δυναμικά την επανεμφάνισή της.

β)

Η Φεγγαροντυμένη χάνεται αφήνοντας να κυλήσει ένα δάκρυ της στο χέρι του ναυαγού και ακολουθεί μια πρόδρομη αφήγηση στην οποία αναφέρεται στον ξεπεσμό του ως πολεμιστή και ως ανθρώπου. Ενώ στο παρελθόν η πρώτη αντίδρασή του όταν έβλεπε Τούρκους ήταν η πολεμική ορμή και η επιθυμία να αγωνιστεί, τώρα η κατάστασή του έχει μεταβληθεί ριζικά. Είναι ένας ζητιάνος που για να ζήσει απλώνει το χέρι στο διαβάτη ζητώντας ελεημοσύνη. Το χέρι με το οποίο πολεμούσε γενναία, αγωνιζόταν για την απελευθέρωση της πατρίδας, τώρα είναι ένα χέρι που απλώνεται ικετευτικά στους διαβάτες. Έχει απωλέσει την αξιοπρέπειά του, τη διάθεσή του να ζήσει, γεγονός που του φέρνει δάκρυσα στα μάτια.

Δ1.

Ομοιότητες:

- Και στα δύο αποσπάσματα γίνεται αναφορά σε μια γυναικεία θεϊκή μορφή λουσμένη στο φως (φωτολουσμένη).
- Η επίδραση που έχουν οι 2 μορφές στη φύση είναι καθοριστική και στον Κρητικό («εκοίταξε...αναγαλλιάσαν») και στο ποίημα του Καρυωτάκη («ανατριχιάζει...πέρασμά τους»).

Διαφορές:

- Ο πρωταγωνιστής στον Κρητικό του Σολωμού είναι στο πέλαγος, στη διάρκεια μιας θαλασσοταραχής σε αντίθεση με τον πρωταγωνιστή στο ποίημα του Καρυωτάκη που είναι κρυμμένος στο έρημο ακρογιάλι.
- Η Φεγγαροντυμένη στο ποίημα του Σολωμού αναδύεται από τη θάλασσα, ενώ στο ποίημα του Καρυωτάκη πετιέται ανάμεσα από τα βράχια.
- Στο απόσπασμα του Σολωμού η δράση εκτυλίσσεται τη νύχτα υπό το φως του φεγγαριού, ενώ στο ποίημα του Καρυωτάκη κυριαρχεί ο ήλιος που χάνει τη λάμψη του μπροστά στην ομορφιά της νεράιδας.

Επιμέλεια απαντήσεων
ΓΑΛΑΤΣΙΔΑ ΜΑΡΙΑ
ΠΑΠΑΚΑΝΕΛΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ